

Spis treści

1. Dlaczego psychologowi niezbędna jest znajomość metodologii?	XI	2. Dwa cele nauczania metodologii	XIII
1. Różne rozumienia metodologii	XI	3. Podstawowa literatura z zakresu metodologii badań psychologicznych i dyscyplin pokrewnych	XVII

Część I Natura procesu badawczego w psychologii

1

1. Psychologia jest nauką empiryczną – zagadnienia wprowadzające	5	8. Wyniki uzyskane na skalach narzędzi pomiarowych jako wskaźniki zmiennych ilościowych	41
1. Wprowadzenie	5	9. Nowe ujęcie problemu operacjonalizacji zmiennych psychologicznych (według Elżbiety Hornowskiej)	43
2. Cele poznania naukowego – zewnętrzne i wewnętrzne	6	10. Podsumowanie	49
3. Schemat poznania naukowego	8	3. Problemy badawcze i hipotezy badawcze	51
4. Intersubiektywny charakter poznania naukowego – Kazimierza Ajdukiewicza zasada racjonalności	14	1. Wprowadzenie	51
5. Idealizacyjny charakter poznania naukowego	17	2. Problem badawczy jako pytanie – pytania rozstrzygnięcia i pytania dopełnienia; problemy rozstrzygalne i nierozstrzygalne	51
6. Redukcjonizm i reduktywizm a problem swoistości poznania naukowego w psychologii	18	3. Nuela Belnapa klasyfikacja pytań	55
7. Podsumowanie	23	4. Hipoteza jako odpowiedź na pytanie badawcze	58
2. Psychologia traktuje o związkach między zmiennymi – odmiany zmiennych i ich operacjonalizacja ...	25	5. Klasyfikacja problemów badawczych i hipotez badawczych	59
1. Wprowadzenie	26	6. Podsumowanie	63
2. Pojęcie zmiennej	26	4. Struktura procesu badawczego w psychologii	65
3. Konstrukcja mnogościowa zmiennej ilościowej	29	1. Wprowadzenie	65
4. Stanleya S. Stevensa klasyfikacja zmiennych: nominalne, porządkowe, interwałowe i ilorazowe	30	2. Struktura procesu badawczego w psychologii (ujęcie Jerzego Brzezińskiego)	65
5. Zmienne zależne i niezależne. Klasyfikacja zmiennych	32	3. Między „odkryciem” a „uzasadnieniem”	72
6. Zasady wprowadzania terminów teoretycznych do nauk empirycznych (według Jerzego Kmity)	34	4. Podsumowanie	76
7. Wskaźniki	36		

Część II Uwarunkowania procesu badawczego

79

5. Zewnętrzne uwarunkowania procesu badawczego – psychologia a praktyka społeczna

1. Wprowadzenie	81
2. Między zewnętrznymi i wewnętrznymi uwarunkowaniami procesu badawczego w psychologii	82
3. Psychologia stosowana czy stosowanie psychologii – jedna albo wiele psychologii?	83
4. Psychologia a model tzw. nauk praktycznych	87
5. Obieg informacji między sferą praktyki społecznej i sferą nauki	89
6. Podsumowanie	92

6. Wewnętrzne determinanty procesu badawczego

1. Wprowadzenie	95
-----------------	----

2. Trafność badania psychologicznego ...	96
3. Badanie psychologiczne jako interakcja badacz – osoba badana	110
4. Podsumowanie	135

7. Etyczne problemy naukowych badań psychologicznych

1. Wprowadzenie	139
2. Szczególnie etycznie wątpliwe aspekty działalności badawczej psychologa	143
3. Informowanie społeczności uczonych o uzyskanych rezultatach badawczych	153
4. Psycholog jako nauczyciel i mistrz – jedność badania i nauczania	159
5. Testy psychologiczne w rękach psychologa	165
6. Rezultat badawczy jako podstawa praktycznego działania	173
7. Podsumowanie	174

Część III W stronę metod statystycznych

177

8. Próba – wybrane zagadnienia

1. Wprowadzenie	181
2. Dlaczego próba złożona z ochotników nie jest reprezentatywna (jest stronicza)?	182
3. Próba kwotowa	184
4. Próba losowa	186
5. Podsumowanie	194

9. Miary siły związku między zmiennymi – wybrane zagadnienia

1. Wprowadzenie	195
2. Zależności rzeczywiste a zależności pozorne. Interpretacja przyczynowo-skutkowa związku korelacyjnego dwóch zmiennych	196
3. Regresja liniowa zmiennej Y względem zamiennej X; korelacja r_{yx}	198

4. Wybór optymalnej miary siły związku między zmiennymi	203
5. Podsumowanie	204

10. Testy istotności różnic i wskaźniki wielkości efektu ES – wybrane zagadnienia

1. Wprowadzenie	205
2. Etapy wnioskowania statystycznego	207
3. Warunki poprawnego stosowania testów istotności różnic w badaniach empirycznych	210
4. Wybór optymalnego testu istotności różnic i wskaźnika wielkości efektu	217
5. Wskaźniki wielkości efektu (ES)	222
6. Przedziały ufności	232
7. Podsumowanie	233

Część IV Modele sprawdzania hipotez

237

11. Model eksperymentalny (E)

1. Wprowadzenie	241
-----------------	-----

2. Charakterystyka modelu eksperymentalnego (E)	243
---	-----

3. Pojęcie planu eksperymentalnego i quasi-eksperymentalnego	260	7. Wady i zalety nieeksperymentalnego modelu EPF	311
4. Trafność planu eksperymentalnego i czynniki ją zakłócające	262	8. Podsumowanie	312
5. Podstawowe plany eksperymentalne ..	270		
6. Podsumowanie	286		
12. Gdy nie można przeprowadzić badania eksperymentalnego – nieeksperymentalny model ex post facto (EPF)	289	13. Model korelacyjny – model wielokrotnej regresji liniowej (MLR) ..	315
1. Wprowadzenie	289	1. Wprowadzenie – model analizy wariancji ANOVA a model wielokrotnej regresji liniowej MLR	316
2. Model eksperymentalny a model nieeksperymentalny ex post facto (EPF)	290	2. Podstawowe odmiany modelu MLR ...	318
3. Dwie odmiany nieeksperymentalnego modelu EPF	290	3. Zmienne ilościowe w jedno- -wielozmiennowej odmianie modelu MLR	319
4. Zbieranie danych za pomocą wywiadów	298	4. Zmienne jakościowe w modelu MLR – konstruowanie zmiennych instrumentalnych: kodowanie zero- -jedynkowe (dummy coding)	324
5. Opracowywanie danych empirycznych pochodzących z wywiadów	301	5. Ustalenie porządku istotnościowego w obrębie zmiennych niezależnych wprowadzonych do modelu MLR	334
6. Ocena istotności zmiennych w nieeksperymentalnym modelu EPF ..	311	6. Kurczenie się korelacji wielokrotnej ...	335
		7. Podsumowanie	336

Część V Podstawy konstrukcji testów psychologicznych i interpretacji ilościowej danych testowych wybrane zagadnienia

337

14. Rzetelność – błąd standardowy – moc dyskryminacyjna pozycji testowych ..	343	4. Badanie trafności z wykorzystaniem modelu analizy czynnikowej (tzw. trafność czynnikowa)	379
1. Wprowadzenie	344	5. Podsumowanie	380
2. Założenia klasycznej teorii rzetelności testów psychologicznych	344		
3. Odmiany błędu standardowego	345	16. Standaryzacja – obiektywność – normalizacja	383
4. Punktowa i przedziałowa estymacja wyniku prawdziwego	347	1. Wprowadzenie	383
5. Sześć empirycznych metod estymacji rzetelności testu psychologicznego ...	349	2. Standaryzacja i obiektywność testu ...	383
6. Trzy wskaźniki mocy dyskryminacyjnej pozycji testowych	359	3. Skale standardowe oparte na modelu rozkładu normalnego	385
7. Podsumowanie	363	4. Porównanie skal standardowych	388
		5. Podsumowanie	390
15. Ustalanie trafności testu	365	17. Analiza profili psychometrycznych – porównania intraindywidualne i interindywidualne	391
1. Wprowadzenie	365	1. Wprowadzenie	392
2. Cztery aspekty trafności	367	2. Analiza intraprofilowa	393
3. Aspekt zbieżny (konwergentny) i różnicowy (dyskryminatywny) trafności – analiza macierzy „wielu cech – wielu metod” Donalda T. Campbella i Donalda W. Fiskego	374	3. Analiza interprofilowa	398
		4. Podsumowanie	406

18. Problemy adaptacji kulturowej testów	409
1. Wprowadzenie	409
2. Czy testy psychologiczne powstałe w warunkach innej kultury powinny być poddane adaptacji kulturowej?	410
3. Sprawdzanie równoważności testów (według Radosława Ł. Drwala)	415
4. Konteksty adaptacji kulturowej testów (według Jerzego Brzezińskiego)	416
5. Podsumowanie	423
Nota bibliograficzna i podziękowania	425
Bibliografia	429
Dodatek A. Jak przygotować raport z badań psychologicznych?	449
Dodatek B. Tablice statystyczne i psychometryczne	453
Dodatek C. Alfabet grecki	509
Indeks rzeczowy	511
Indeks nazwisk	517
O Autorze	526